

zonder handschoenen

Te laat?

Bert Keizer is verpleeghuisarts
beeld: Keke Keukelaar

Ongeveer 400 jaar geleden schreef John Donne:
No man is an island, entire of itself; every man is a piece of the continent, a part of the main. If a clod be washed away by the sea, Europe is the less, as well as if promontory were, as well as if a manor of thy friend's or of thine own were. Any man's death diminishes me, because I am involved in mankind; and therefore never send to know for whom the bell tolls, it tolls for thee.

Het gaat hier om een klassieke beschrijving van een omstandigheid die we allemaal wel ervaren, maar die zich niet zo eenvoudig nader laat verkennen. Zonder anderen zijn dingen als taal of wetten of moraal ondenkbaar. Zelfs, of vooral, liefde is alleen daar mogelijk waar er meer mensen zijn. Ja, haat ook, ik weet het.

Deze onontkoombare verwevenheid met elkaar verklaart de pijn die we voelen bij het sterven van een geliefde. Als iemand maar sterk genoeg in je leefde, dan is een sterven een hap uit jou. Het is de ergst denkbare amputatie, waarbij duizend ledematen tegelijk worden afgesneden en in al die stompjes een pijn schrijnt, waaruit als vanzelf

dat fantoom opbloeit van de voortlevende gestorvene.

Maar hoe verweven we ook zijn, wij sterven een voor een en ervaren dat ook zo.

Overigens kan dat zonder geliefden terzijde te schuiven. Zeker als het om een zelfgekozen einde gaat dat

niet in afzondering wordt voltrokken. Bij euthanasie ontdek je dat autonomie geen vrijheid behelst die pas echt tot uitdrukking zou kunnen komen als alle mensen ophielden zich met de autonomiezoeker te bemoeien. Want dat levert een gruwelijk isolement en dat bedoelde de autonomiezoeker niet. Hij of zij wil temidden van de anderen uit hun rijen verdwijnen.

Ik werd onlangs benaderd door een dementerende vrouw, een leeftijdgenoot, die uitlegde dat zij te zijner tijd euthanasie zou willen. Zij kwam er samen met haar man over praten en tijdens het gesprek werd ik getroffen door de bijna sluwe wijze waarop deze ziekte iemands autonomie aanvreet. Dit betekent dat het erg problematisch is om vanuit je dementie aan huisarts of SCEN-arts goed uit te leggen hoe slecht het met je gaat.

Toen ik de vrouw vroeg hoe het ging, was haar automatische antwoord: 'Nou prima eigenlijk.' 'Maar waarom bent u dan gekomen?' Nu keek zij verwachtingsvol naar haar man. Ik heb vervolgens een klein uur moeten spitten om (met veel hulp van hem) bij haar lijden te komen. Ze durft niet meer naar verjaardagen. Ze is te angstig om alleen boodschappen te doen. Angstig omdat ze onzeker is over het lijstje, het wisselgeld, haar pincode, de tassen, het fietsslot, de route terug naar huis en vooral de vluchtige kennis die haar iets wil vertellen over kinderen, scholen of vakanties waar ze niets van weet. Ze leeft eigenlijk in de steeds groeiende angst dat ze zal worden ontmaskerd als de sufferd die ze is geworden. Alleen met haar man en haar hond voelt ze zich op haar gemak. 'Want mijn man weet het wel en die stomme hond is zelf ook een sufferd.'

Maar nogmaals, om de contouren van haar lijden enigszins in beeld te krijgen was zijn bijdrage meer dan belangrijk, haar man was zelfs volstrekt doorslaggevend. De vraag is wat er nog over is van haar autonomie. Wat vinden we van de overweging dat haar autonomie deels bij hem is terechtgekomen? Moet haar euthanasieverzoek dan ook deels door hem worden gedaan? Of zeggen we: als zij niet meer kan uitleggen wat er zo vreselijk is aan haar dementie, dan moet ze de rit maar uitzitten, hoe vreselijk ze haar dementie ook vindt? Overigens was ze er nog niet aan toe, vond ze.

Die stomme hond is zelf ook een sufferd